

Perličky a zajímavosti o sčítání

Sčítání lidu je staré skoro jako lidstvo samo. Už v dávných dobách mnoho tisíc let před naším letopočtem chtěli mít panovníci přehled o tom, komu vládnou, kolik lidí mohou poslat do války nebo kolik peněz vyberou z daní. Sčítání lidu mělo také za následek řadu revolučních změn v dějinách lidstva i naší země, ať už mluvíme o místě narození Ježíše, zavedení příjmení, označování domů čísly nebo dokonce vzniku budějovického Budvaru.

Evangelium svatého Lukáše: Ježíš se narodil v Betlémě právě kvůli sčítání lidu

Evangelium svatého Lukáše hovoří o nařízení římského císaře Augusta a jeho snaze popsat celý svět, kvůli které se museli dostavit všichni ke sčítání lidu do míst, kde trvale bydleli. Tesař Josef se svou ženou Marií, toho času v pozeňnaném stavu, se tak vydali kvůli sčítání lidu z Nazaretu do Betléma, kde se jim narodil syn Ježíš. Nebýt sčítání lidu, mohlo se stát, že se Ježíš narodil v Nazaretu místo Betléma.

Nový zákon, Evangelium podle Lukáše, kapitola druhá: „Stalo se v oněch dnech, že vyšlo nařízení od císaře Augusta, aby byl po celém světě proveden soupis lidu. Tento první majetkový soupis se konal, když Sýrii spravoval Quirinius. Všichni se šli dát zapsat, každý do svého města. Také Josef se vydal z Galileje, města Nazareta, do Judska, do města Davidova, které se nazývá Betlém, poněvadž byl z domu a rodu Davidova, aby se dal zapsat s Marií, která mu byla zasnoubena a čekala dítě. Když tam byli, naplnily se dny a přišla její hodina. I porodila svého prvorozeného syna, zavinula jej do plenek a položila do jeslí, protože se pro ně nenašlo místo pod střechou. A v té krajině byli pastýři pod širým nebem a v noci se střídali v hlídkách u svého stáda.“

Císařovna Marie Terezie

Číselné označování domů a zákaz měnit příjmení

Sčítání lidu, tažného dobytka a domů v roce 1770 se konalo na základě císařského ediktu Marie Terezie. Pro potřeby tohoto sčítání bylo poprvé uloženo očíslovat všechny domy a po sčítání bylo zakázáno měnit příjmení.

Do této doby se oficiálně používala pouze křestní jména, která lidé doplňovali podle vlastností, povolání či postojů daného člověka dovětkem (starý, kovář, baštyř, vysoký...). Tato přízviska ale nebyla oficiálně nikde zakotvena a mohla se měnit. Až v roce 1770 bylo jasně stanoveno, že příjmení

se už dále nesmějí měnit, a zároveň tak v této době začala platit dědičnost příjmení.

Pokud se někdo snažil vyhnout tomuto sčítání, mohl být potrestán až dvěma roky prací na pevnostních stavbách, a pokud někdo zatajil majetek, který byl předmětem sčítání, mohl mu být zkonfiskován.

Vznik budějovického Budvaru

Při sčítání lidu v roce 1890 nastala podle dobových zpráv v tehdejším měšťanském pivovaru v Českých Budějovicích situace, že šéfové pivovaru naléhali na své zaměstnance, aby se přihlásili k německé národnosti a k mateřskému německému

jazyku. Převážně čeští zaměstnanci začali klást velmi silný odpor, který eskaloval tím, že je vedení měšťanského pivovaru vyzvalo, ať si založí pivovar vlastní, když se nechtějí podvolit. Češi tedy uposlechli a v létě 1894 se začaly upisovat první akcie nově vznikajícího budějovického Budvaru, který o dva roky později zahájil produkci.

Začátek pravidelných sčítání

Za první moderní sčítání na našem území je označováno sčítání uskutečněné v roce 1869. Zákonem byla stanovena desetiletá perioda všech dalších sčítání s tím, že se musela konat vždy ze Silvestra na Nový rok. Toto sčítání také poprvé vycházelo z doporučení a zásad, které stanovily mezinárodní kongresy, konané v druhé polovině 19. století (prvý z nich se konal v Bruselu v roce 1853).

Ten, kdo odmítl poskytnout údaje, nebo je poskytl nepravdivě, mohl dostat pokutu v rozmezí 1–20 zlatých, nebo být odsouzen až na 4 dny do vězení.

Desetiletá perioda sčítání se od roku 1869 na území současné České republiky stále dodržuje s jedinou výjimkou. Tou byl rok 1940, kdy se sčítání neuskutečnilo kvůli druhé světové válce.